

Список використаних джерел

1. Пясковський В.В., Чорноус Ю.М., Іщенко А.В., Алексєєв О.О. та ін. Криміналістика: підручник. Київ: ЦУЛ, 2015. 107 с.
2. Аленичев П.Н. Следы орудий взлома: Учебное пособие. – М.: УКУЗ МООП РСФСР, 1962. — 9 с., ил.
3. Методика трасологічного дослідження замків. Експертна спеціальність 4.2. «Трасологічне дослідження слідів зламу, залишених шарнірно-губцевим інструментом (до спеціальності 4.2. «Дослідження знарядь, агрегатів, інструментів і залишених ними слідів, ідентифікація цілого за частинами)» / [укл. Коструб А.М., Грищенко О.В., Щирба Д.Є., Іваник С.І., Чашницька Т.Г.]. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2015. – 39 с.

Гордієнко Марія Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти
«бакалавр» Національної академії
внутрішніх справ

Волошин Олексій Гнатович,

старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ №2 НАВС

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Фаховість та професійний досвід органів, що здійснюють кримінальне провадження, безумовно, є однією з обов'язкових умов ефективного розслідування кримінальних правопорушень, але поруч з цим, використання спеціальних знань різних галузей (бухгалтерії, техніки, медицини та ін.) є необхідним. Новітні досягнення в науці і техніці породжують необхідність залучення в розслідування кримінальних правопорушень спеціальних суб'єктів, які володіють спеціальними знаннями.

Практика показує, що спеціальні знання обізнаних осіб використовувалися прокурором і слідчим у 88% від загальної кількості кримінальних проваджень розслідуваних ними. Таким чином, можемо стверджувати, що на сьогоднішній день практично неможливо уявити матеріали кримінального провадження, в яких не використовуються спеціальні знання.

Не зважаючи на це, поняття спеціальних знань не отримало законодавчого закріплення в чинному Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України. У КПК України зроблено акцент лише на різних цілях залучення спеціалістів і експертів, а також у процесуальному

значенні результатів застосування ними своїх спеціальних знань. Отже, дослідження проблеми застосування та використання результатів спеціальних знань на стадії досудового розслідування, залишається актуальним.

Для вирішення спорів про застосування та використання результатів спеціальних знань на стадії досудового розслідування поняття «спеціальні знання» має принципове значення. На мою думку, закріплення такого поняття в кримінальному процесуальному законі допоможе:

- чітко визначити функцію експертизи;
- розкрити сутність діяльності спеціаліста в ході проведення слідчих гласних і негласних (розшукових) дій;
- уникнути застосування різних знань, які не підпадають під категорію спеціальних (зокрема, залучення до участі в кримінальному провадженні екстрасенсів);
- означити правовий статус суб'єктів застосування спеціальних знань та вплив їх результатів діяльності на процес прийняття процесуальних рішень у кримінальному провадженні. [5, 24]

«Спеціальні знання», за загальним правилом - це знання, якими володіє обмежене коло осіб та які набуті в ході отримання фахової освіти і практичної роботи.

Гносеологи в своїх працях характеризують поняття «знання» як продукт суспільної, матеріальної і духовної діяльності людей. Сукупність знань, на їх думку, можна розділити на життєві (повсякденні) і наукові, які складаються з теоретичних і практичних знань. [6, 24]

Наукові знання одержують у ході наукової і практичної діяльності, розкривають внутрішню сутність явищ, їх природу і закономірності. Практичні знання – це знання про засоби трудової діяльності, способи їх застосування в різних ситуаціях.

Більшість досліджень процесуалістів, щодо поняття та сутності спеціальних знань, було побудовано на основі норм кримінального процесуального законодавства, яке втратило чинність. Для об'єктивного дослідження поставленої проблеми було б доречним звернутися до наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців.

Б.В. Романюк визначає спеціальні знання як сукупність науково обґрунтованих відомостей окремого (спеціального) виду, якими володіють особи (спеціалісти) у межах будь-якої професії в різних галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла, що використовуються для успішного виконання завдань кримінального судочинства. [4, 12]

На думку Р.С. Белкіна «спеціальні знання» як професійні знання й уміння в галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, які необхідні для вирішення питань, що виникають при розслідуванні і розгляді певних справ. [1, 64]

О.О. Ейсман писав, що «це знання не загальновідомі, не загальнодоступні, що не мають масового поширення, це знання, якими користується обмежене коло спеціалістів». [7, 43]

Ю.К. Орлов, вважає, що спеціальними є знання, які виходять за рамки загальноосвітньої підготовки та життєвого досвіду, ними володіє вузьке коло осіб. Такі знання є результатом особливої підготовки, професійних навичок. [3, 21]

Для досконалого дослідження поняття та сутності спеціальних знань, необхідно звернути увагу на коло суб'єктів, які володіють такими знаннями. Слідчий за своїм фахом може бути спеціалістом іншої галузі науки, техніки, мистецтва (мати диплом з іншої спеціальності), але чи можуть його висновки з такого роду питань мати будь-яке доказове значення? Очевидно, що ні.

Слідчий може проводити дослідження речових доказів, застосовувати для цього криміналістичну техніку, але такого роду дослідження не є експертизою, і висновки такої діяльності не мають ніякого доказового значення. Вони не повинні фіксуватися у процесуальних документах, а ознаки досліджуваного предмета, через які він став речовим доказом, повинні зберігатись для подальшого проведення експертизи. Таке дослідження є позапроцесуальним і попереднім, яке має лише допоміжне, оперативно-тактичне значення.

Таким чином, враховуючи вище викладені дослідження розуміння поняття та сутності спеціальних знань, підтримую думку В.М. Махова, який визначає спеціальні знання як властиві різним видам професійної діяльності, за винятком знань, що є професійними для слідчого і судді, які використовуються при розслідуванні злочинів і розгляді кримінальних справ у суді з метою сприяння встановленню істини у випадках і порядку, визначених кримінальним процесуальним законодавством». [2, 87]

Список використаних джерел

1. Белкін Р.С. Криминалистическая энциклопедия. М., 2000. 334 с.
2. Махов, В.Н. Использование знаний сведущих лиц при расследовании преступлений. – М., 2000. 296 с.
3. Орлов Ю.К. Заключение эксперта и его оценка. М., 1995. 64 с.
- Романюк Б.В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві. К., 2002. 20 с.
- Садчікова К.А. Використання спеціальних знань на стадії досудового розслідування. Одеса, 2017. 233 с.
4. Щербаковский М.Г., Кравченко А.А. Применение специальных знаний при раскрытии и расследовании преступлений. Харків, 1999. 78 с.
5. Эйсман А.А. Заключение эксперта. Структура и научное обоснование. М, 1967. 152 с.